

Ірина ДЕРІД

к.е.н, доцент,

Єлизавета ХМЕЛЕВСЬКА

*Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна*

ЛОБІСТСЬКІ ВИТРАТИ ПАЛИВНИХ КОРПОРАЦІЙ VS ГЛОБАЛЬНІ ВИТРАТИ НА БОРОТЬБУ ЗІ ЗМІНАМИ КЛІМАТУ

Короткострокові перспективи використання відновлюваної енергії виглядають непростими на тлі економічних потрясінь, спричинених COVID-19. Хоча опитування, проведене серед різних країн після вторгнення на територію України Росії, показало, що більше половини всіх респондентів вказують на геополітичні конфлікти як на ризик для короткострокового зростання їхньої власної економіки, у порівнянні з 16 відсотками, які сказали про це в попередньому опитуванні. Тим часом частка респондентів, які називають пандемію COVID-19 найвищим ризиком, знизилася з 47% до 11% в 2022 р. [1]. В довгостроковій перспективі відновлювані джерела енергії можуть стати навіть сильнішими, ніж будь-коли, завдяки потенційним енергетичним санкціям проти Росії та внаслідок пандемії. Це реалізується, якщо уряди інтегрують у програми економічного відновлення підтримку чистої енергії.

До пандемії відновлювана енергія неухильно зростала, але ще не досить швидко для досягнення цілей Паризької угоди 2015 року щодо скорочення викидів вуглецю [2]. У рамках Паризької угоди країни зобов'язалися обмежити підвищення температури до 1,5-2 градусів за Цельсієм. Для цього, на думку ООН, рівень викидів має падати на 7,6% щороку. На рис. 1 представлено відсоткову зміну виробництва відновлюваної енергії відносно попереднього року (це сума енергії гідроенергії, сонячної, вітрової, геотермальної, хвильової та припливної та біоенергетики) за період з 1966 року по 2020 рік.

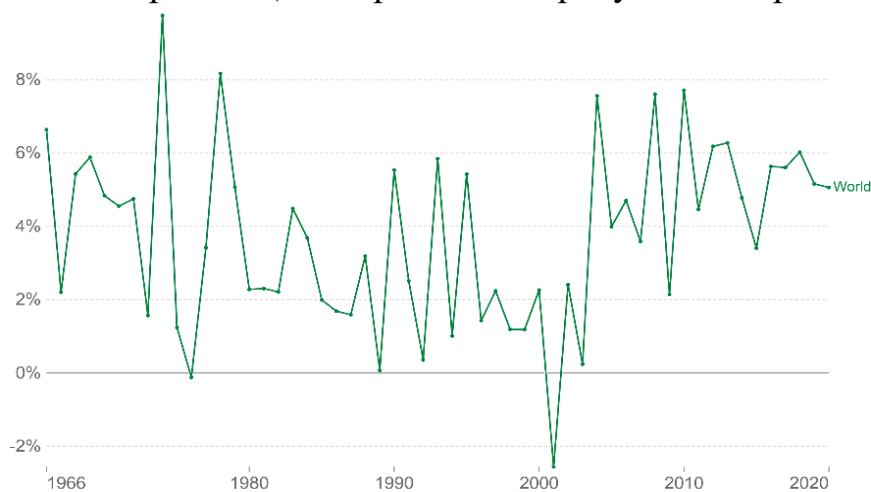

Рис. 1. Щорічна зміна обсягів виробництва відновлюваної енергії в світі з 1966 по 2020 рр. (у відсотках до попереднього року) [3]

Як видно з рис. 1, темпи зростання обсягів виробництва відновлюваної енергії взагалі відзначаються суттєвою амплітудою, однак реальне скорочення виробництва було лише в 2001 році (скорочення на 2,56%). В 2019 році виробництво відновлюваної енергії в світі збільшилося на 5,16% в порівнянні із 2018, а в 2020 році – на 5,06% порівняно з 2019 р. [3]. Таким чином, темп зростання трохи скоротився, але не відбулося зменшення виробництва. Річ у тому, що зупинки, спрямовані на протидію поширенню вірусу, привели до скорочення глобального попиту на енергію, але доля відновлюваних джерел у виробництві електроенергії збільшилася. Це частково тому, що низька вартість сонячної та повітряної енергії призводить до того, що вони часто спрямовуються в мережі перед іншими джерелами, такими, як вугілля та атомна енергія. Однак викликаний вірусом економічний шок, лише тимчасово уповільнить розширення вітрових, сонячних та інших чистих джерел енергії. Близько 40 відсотків вітрової та сонячної потужності, запланованої на останню частину 2020 року, було відкладено [2]. Однак, при цьому, частка відновлюваної енергії в загальному виробництві електроенергії в 2020 та 2021 роках в світі продовжила зростати: 27% у 2019 році, 29% у 2020, 30% у 2021 р. [4].

Очікували, що проблемою стане скорочення інвестицій у відновлювану енергетику в результаті пандемії. Глобальні інвестиції в потужності відновлюваних джерел енергії були відносно стабільними з 2014 року, коливаючись у діапазоні 50 млрд доларів - від 265 до 315 млрд доларів, зокрема в 2019 році вони склали 282,2 млрд доларів [5, р. 23]. На противагу очікуванням, глобальні інвестиції в потужності відновлюваної енергії в 2020 році навіть збільшилися і склали 303,5 млрд доларів. У першому півріччі 2021 року в усьому світі на це було інвестовано 174 млрд доларів, що на 1,8% більше, ніж у першому півріччі 2020 року, що є рекордом за перші шість місяців будь-якого року, незважаючи на те, що світ все ще намагається оговтатися від пандемії [6].

Експерти відзначали, що в пост пандемічний період лобі великих енергетичних корпорацій – це єдиний ризик, який міг би спричинити тиск на уряди держав, щоб ті схилилися до «спасіння секторів, які належать минулому» [2]. Світовий попит на енергію в 2020 році впав на 4%, що є найбільшим зниженням з часів Другої світової війни. Велике зниження попиту як на електроенергію, так і на транспортне паливо призвело до зниження цін на нафту і газ до історичного мінімуму. Однак, вже в 2021 році зростання світового попиту на енергію випереджало пропозицію, що призвело до скорочення поставок енергії та різкого зростання цін на паливо, що продається в усьому світі [7]. Таким чином, поступове відновлення виробництва призвело до підвищення попиту на всі види енергії, в тому числі і на невідновлювані. Глобальні викиди вуглекислого газу, пов'язані з енергетикою, зросли на 6% у 2021 році до 36,3 млрд тон, що є найвищим рівнем за всю історію, оскільки світова економіка

сильно відновилася після кризи COVID-19 і в значній мірі покладалася на вугілля для забезпечення цього зростання [6].

Дослідження, проведене Річардом Хідом з Climate Accountability Institute показало, що 20 компаній, що займаються викопним паливом, можуть бути безпосередньо пов'язані з більш ніж третиною всіх викидів парникових газів у сучасну епоху. У період з 1965 по 2017 рік ці 20 компаній створювали 35 відсотків усього вуглекислого газу та метану, пов'язаного з енергетикою, у всьому світі, на загальну суму 480 мільярдів тон еквіваленту вуглекислого газу. Зокрема, серед лідерів у цьому списку Saudi Aramco – 59,26 млрд. тон, Chevron – 43,35 млрд. тон, Gazprom – 43,23 млрд. тон, ExxonMobil – 41,90 млрд. тон, National Iranian Oil Co – 35,66 млрд. тон, BP – 34,02 млрд. тон, Royal Dutch Shell – 31,95 млрд. тон, Coal India – 23,12 млрд. тон, Pemex – 22,65 млрд. тон, Petroeos de Venezuela – 15,75 млрд. тон [9]. Як показують дослідження, за три роки після Паризької угоди п'ять найбільших публічних нафтогазових компаній (ExxonMobil, Royal Dutch Shell, Chevron, BP і Total), які входили до вище наведеного списку найбільших забруднювачів, інвестували понад 1 мільярд доларів у лобіювання. Ці зусилля переважно суперечили цілям Паризької кліматичної угоди і були спрямовані на розширення операцій з викопного палива. Ці гроші йдуть на пропаганду необхідності «поступових» шляхів кліматичної політики. Наприклад, генеральний директор Total Патрік Пуяне виступив проти «нереалістичної ідеї різкого переходу», заявивши, що викопне паливо «необхідне» через його внесок в економічне зростання. Публічно підтверджуючи необхідність дій із захисту клімату, нафтові та газові компанії масово збільшують інвестиції у величезне розширення видобутку нафти та газу. У 2019 році лише 3% витрат таких компаній спрямовувалося на проекти з низьким вмістом вуглецю [10].

Не зважаючи на лобіювання інтересів паливних компаній, за останні роки ряд європейських країн вжили заходів щодо скорочення викидів вуглецю, використовуючи екологічні норми, системи торгівлі викидами (СТВ, ETS) та вуглецеві податки. У 1990 році Фінляндія була першою в світі країною, яка ввела вуглецевий податок. Відтоді 16 європейських країн запровадили податки на викиди вуглецю, які коливаються від менше ніж 1 євро за метричну тонну викидів вуглецю в Україні та Польщі до понад 100 євро у Швеції [11]. В ЄС СТВ використовується паралельно із національними вуглецевими податками. Вуглецеві податки в ЄС складно оцінювати, оскільки вони зазвичай мають обмежену сферу застосування, запроваджені переважно в галузях, які не охоплені СТВ [12, с. 13]. Крім того, вже у 2023 році імпортери низки товарів з найбільшим вуглецевим слідом у їхньому виробництві під час постачання до Євросоюзу будуть зобов'язані подавати звіти, а з 2026 року – сплачувати транскордонний вуглецевий податок. У поточній версії транскордонне мито

означає, що імпортерам з ЄС доведеться купувати сертифікати на вуглець за ціною, яка була б сплачена місцевим виробником, якби цей товар було вироблено в межах Європейського Союзу. Вартість сертифікатів буде плаваючою з прив'язкою до цін на ринку вуглецевих кредитів ЄС. На першому етапі податок стягуватиметься із ввезення заліза, сталі, алюмінію, цементу, добрив та електроенергії. Якщо в країні-експортері діє внутрішня система оподаткування викидів вуглекислого газу, її товари будуть звільнені від збору за умови наявності угоди з Європейською комісією [13].

У той час як паливні компанії витрачають гроші на лобіювання своїх консервативних інтересів, світові витрати на вирішення кліматичних проблем зростають. Так в 2019-2020 рр. їхня середня річна величина склала близько 632 млрд дол. США: державне фінансування клімату збільшилося на 7% порівняно з 2017/2018 роком, і склало 51% (321 млрд дол. США) від загальної суми; приватні кліматичні інвестиції зросли на 13% з 2017/2018 року до 310 млрд дол. США. Основну частку приватних інвестицій здійснили корпорації [14]. Не зважаючи на кліматичні зусилля світових корпорацій, сфера діяльності яких не відносяться до паливно-енергетичного сектору, згідно з дослідженням, проведеним стосовно 25 таких корпорацій, багато найбільших компаній світу не досягають власних цілей у боротьбі зі зміною клімату. Вони також регулярно перебільшують або невірно повідомляють про свій прогрес, йдеться у звіті New Climate Institute. Google, Amazon, Ikea, Apple і Nestle є одними з тих, хто не може змінитися досить швидко, стверджує дослідження. Корпорації зазнають тиску, щоб зменшити свій вплив на навколишнє середовище, оскільки все більше споживачів хочуть екологічно чисті продукти. В екологічних звітах корпорацій все важче відрізнити реальне лідерство щодо клімату від необґрунтованого [15]. В будь-якому разі, незважаючи на величезні витрати корпорацій, які вони зараз оприлюднюють, згідно Climate Policy Initiative, для досягнення узгоджених на міжнародному рівні кліматичних цілей до 2030 року та для уникнення найнебезпечніших кліматичних проблем необхідно збільшити щорічне фінансування клімату щонайменше на 590% [14]. Лобі паливних корпорацій не борються за зниження цін на квоти на викиди чи за зниження вуглецевих податків, оскільки це б призвело до падіння їхнього іміджу. Усім зрозуміло, що тільки технологічні та виробничі зміни призведуть до зниження ціни дозволу, оскільки попит на дозволи знизиться, а тому знизиться ціна. Їхні лобісти діють непрямыми методами: агресивно борються проти кліматичних наук і фінансують тіньові групи, щоб заперечувати глобальне потепління.

Список використаних джерел:

1. *The coronavirus effect on global economic sentiment. McKinsey&Company : веб-сайт. URL: <https://www.mckinsey.com/business-functions/strategy-and->*

- corporate-finance/our-insights/the-coronavirus-effect-on-global-economic-sentiment (Last accessed: 10.04.2022)*
2. *Як відновлювальна енергія може виявитися на піку після пандемії. Energy Club: веб-сайт. URL: <https://iclub.energy/analitika/tpost/p4ids0hkvx-yak-vdnovlyuvalna-energya-mozhe-viyaviti> (Дата звернення: 05.04.2022)*
 3. *Annual percentage change in renewable energy generation, 1966 to 2020. Our world in data: website: URL: https://ourworldindata.org/grapher/annual-percentage-change-renewables?tab=chart&country=~OWID_WRL (Last accessed: 06.04.2022)*
 4. *Global Energy Review 2021. IEA: website: URL: <https://www.iea.org/reports/global-energy-review-2021/renewables> (Last accessed: 05.04.2022)*
 5. *Global Trends in Renewable Energy Investment 2020. Frankfurt am Main. 79 p. URL: https://www.fs-unep-centre.org/wp-content/uploads/2020/06/GTR_2020.pdf (Last accessed: 05.04.2022)*
 6. *Global investment in renewable energy hits 1H record in 2021. URL: <https://www.en-former.com/en/global-investment-in-renewable-energy-hits-1h-record-in-2021/> (Last accessed: 07.04.2022)*
 7. *Six anticipated trends in 2022 for global power and renewable markets. Global Direct: website: URL: <https://ihsmarkit.com/research-analysis/six-anticipated-trends-in-2022-for-global-power-and-renewable.html> (Last accessed: 05.04.2022)*
 8. *Global Energy Review: CO2 Emissions in 2021. IEA: website: URL: <https://www.iea.org/news/global-co2-emissions-rebounded-to-their-highest-level-in-history-in-2021> (Last accessed: 05.04.2022)*
 9. *20 Firms Produced A Third Of Global CO2 Emissions. Statista: website: URL: <https://www.statista.com/chart/19594/20-firms-produced-a-third-of-global-emissions/> (Last accessed: 05.04.2022)*
 10. *InfluenceMap. Big Oil's Real Agenda on Climate Change. March 2019. InfluenceMap: website: URL: <https://influencemap.org/report/How-Big-Oil-Continues-to-Oppose-the-Paris-Agreement-38212275958aa21196dae3b76220bdbc> (Last accessed: 05.04.2022)*
 11. *Asen E. Carbon Taxes in Europe. Tax Foundation: website: URL: <https://taxfoundation.org/carbon-taxes-in-europe-2020/> (Last accessed: 08.04.2022)*
 12. *Партнерство заради ринкової готовності в Україні (PMR) Пропозиції щодо розвитку інструментів вуглецевого ціноутворення в Україні. 2019. 69 с.*

13. *Трансграничний углеродний налог: скачок цен и торговые войны? URL: <https://ect-center.com/blog/carbon-import-tax-eu>_____ (Дата звернення: 05.04.2022)*
14. *Climate Policy Initiative. 2021. Global Landscape of Climate Finance 2021. URL: <https://www.climatepolicyinitiative.org/wp-content/uploads/2021/10/Full-report-Global-Landscape-of-Climate-Finance-2021.pdf> (Last accessed: 05.04.2022)*
15. *Rannard G. Climate change: Top companies exaggerating their progress – study. BBC News: website: URL: <https://www.bbc.com/news/science-environment-60248830> (Last accessed: 05.04.2022)*

Тетяна ДРАПАК

*Західноукраїнський національний
університет*

СТАЛИЙ РОЗВИТОК І ГЛОБАЛЬНА ЗМІНА КЛІМАТУ

«Перед постійними змінами клімату, бідністю, нерівністю та погіршенням стану навколишнього середовища, розуміння зв'язку між кліматом та міжнародним розвитком є невідкладною справою»

(Генеральний секретар ВМО проф. Петтері Таалас)

Сталий розвиток прагне задовольнити потреби людей, які живуть сьогодні, не ставлячи під загрозу потреби майбутніх поколінь, водночас урівноважуючи соціальні, економічні та екологічні міркування. 17 цілей сталого розвитку ООН включають цілі з подолання бідності; забезпечення охорони здоров'я, енергетичної та продовольчої безпеки; зменшення нерівності; охорона екосистем; прагнення до сталого розвитку міст та економіки; та ціль кліматичних дій (ЦУР 13). Зміна клімату впливає на здатність досягати цілей сталого розвитку, а обмеження потепління до 1,5°C допоможе досягти деяких цілей сталого розвитку. Прагнення до сталого розвитку вплине на викиди, вплив і вразливість. Реакція на зміну клімату у формі адаптації та пом'якшення наслідків також буде взаємодіяти зі сталим розвитком із позитивними ефектами, відомими як синергія, або негативними ефектами, відомими як компроміси. Відповіді на зміну клімату можна спланувати, щоб максимізувати синергію та обмежити компроміси зі сталим розвитком.[1]

Протягом понад 25 років Організація Об'єднаних Націй (ООН) та інші міжнародні організації прийняли концепцію сталого розвитку, щоб сприяти добробуту та задовольняти потреби сучасного населення без шкоди для потреб